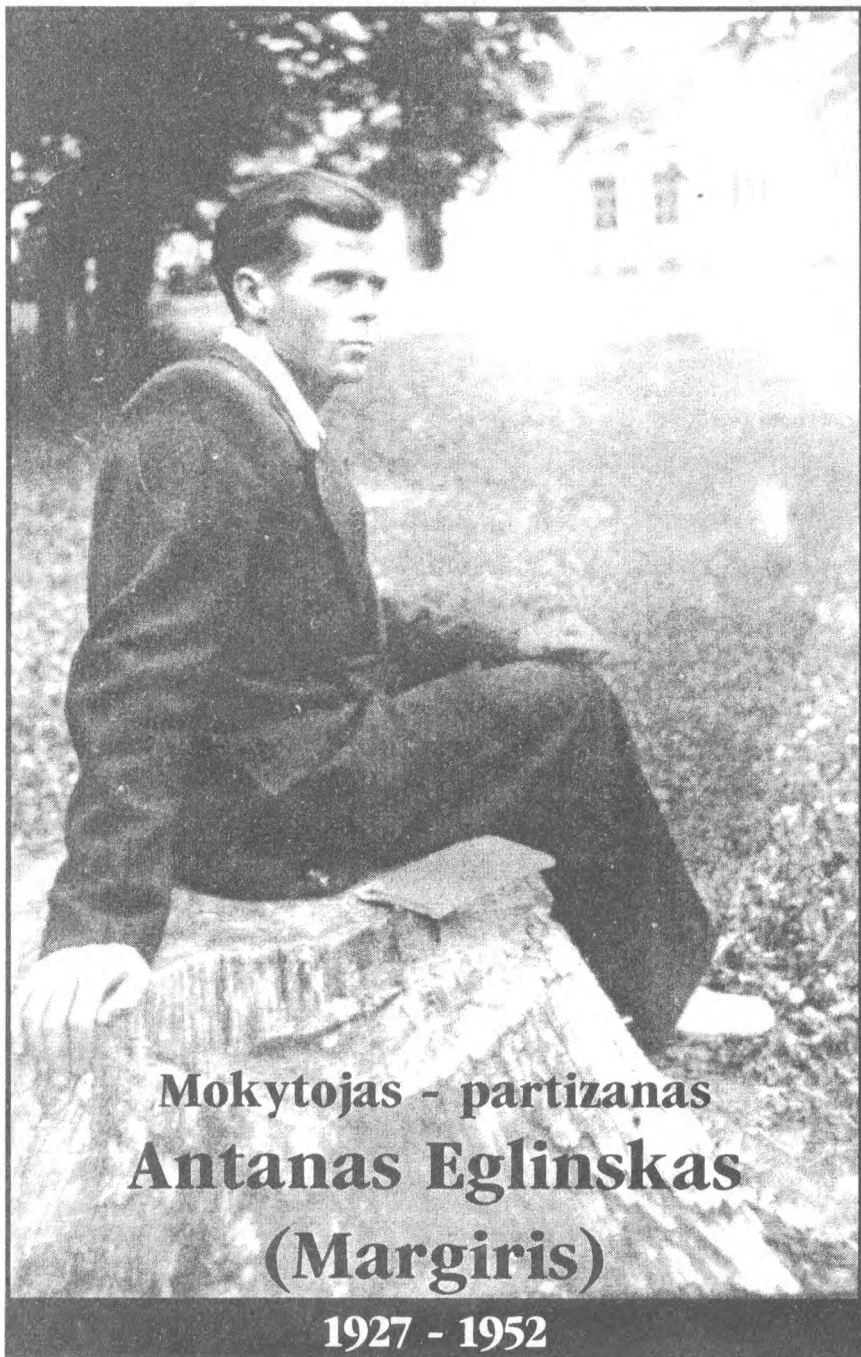

Danielius Balčiūnas

Mokytojas - partizanas
Antanas Eglinskas
(Margiris)

1927 - 1952

Danielius Bal i nas

Mokytojas - partizanas
Antanas Eglinskas (Margiris)

1927.1952

Šiauliai
1997

Ž A N G A

Atrodo, tik vakar prie Parlamento liepsnojo laužai tarp barikad , tik vakar, rodos, riaumojo ir ugnimi spjaud tankai, tik vakar dvi sesės: - Viltis ir Mirtis, vaikštinėjo žmoniai minioje. Prasidėjo žygis LAISV ! Kada jis prasidėjo, kada jis pasibaigė? Mūsų tautai, turbūt, niekada...

1991 m. sausis - tai tik svaiginantis šuolis, tai tik šimtmečiai ištrūkęs šaukimas.

Eis metai, skris dienos, muš valandos, tiks sekundės. Dėkome Dievui, kad kasdienybė nepetėta nepaskandino, dėkome Dievui, kad tapome laisvi...

Ir kiekvieno žmogaus, padėjusio priartinti Laisvės valandą, vardas bus nepamirštas, taps istorija, bus minimas legendose, ateities kartos tuos vardus perskaitys ne tik knygoje, bet ir paminklų metale ar akmenyje. Bet daugumos liks nežinomi net ir jų kapai ir palaidojimo vietos.

Šis mažas ir kuklus leidinys apie vieną partizaną, kurio kapas nežinomas. Tik galima prielaida, kad jis buvo sušaudytas ir užkastas prie Lietuvos sostinės...

Jis buvo mūsų Lietuvos istorijos mokytojas, mūsų klasos auklėtojas, todėl Atgimimo metais, kai sužinojome jo trumpo gyvenimo tragišką lemtį, jo auklėtinė Br.Sakalytė - Orlovienė paskyrė tokį posmelį:

“O supratom mes tik dabar,
Kodėl auklėtojas mišką išėjo.
Lietuvos istorija buvo ne ta,
Koki skaitė mūsų vadovė liuos.”

Visais amžiais lietuvis Tvynei mirtino pavojaus akivaizdoje tampa didvyriu. Ir vienintelis gyvenimo tikslas - vertas žmogaus gyvybės, - LAISV !

Lietuvių tautos šimtmečio gyvenimo keliu galima apibūdinti keliais žodžiais: kryžiuočių puolimai, baudžiava, šventųjų jungas, išsivadavimas, vėlyvoji okupacijos, partizaninė kova, atgimimas ir išsvajotoji LAISV ...

Krauju ir ašaromis šlakstytas, mirtin kovų lyditas, dvasios ir kūno randais ženklintas tas kelias. Bet tikslas buvo vienas ir aiškus - išlikti, išsiveržti iš primestos priespaudos, likti savimi, tęsti senolių išmintį, mylėti Tėvynę, išsaugoti kultūrą, kalbą, papročius.

Mūsų tautos dvasingumo aruodai visada buvo ramiame darbe ir joje artojame kaime, kurio jaunimas visada kilo prieš žiaurę prieš ir aini labui krito nelygioje kovoje.

Patriotini poemo autorius lenkų poetas Adomas Mickevičius tvirtina: “ Kas pasišvenčia kitiems, tasai suranda išmintį, turtą ir karūną žemėje, danguje ir kiekvienoje vietoje “.

... Ilgokai po Atgimimo Lietuvos vyriausybės nenorėjo pripažinti partizaninės kovos svarbos, istorinis reikšmės ir kritusi kovotojų žygdarbio. Tik 1996 m. toks

sprendimas priimtas, kuriuo pokario partizanai vertinami kaip karo dalyviai su visomis teisinėmis lengvatomis.

Nors nežinomas tavo kapas, bet ir nežinoma žuvusio už laisvą kovotojo palaidojimo vieta subrandino laisvą sąskaitą, davusi gyvenimui naujam laisvą daigui - Atgimimui.

Tavo trumpas, bet kovingas gyvenimas rodo, kad yra istorija ir ISTORIJA. Istorija, kuri buvo parašyta, bet kuri niekada nevyko, ir ISTORIJA, kuri vyko, bet kuri dli vienoki ar kitoki priežastis dar nėra parašyta!

Todlims leidinlis - tai didžiulis troškimas, kad daugeliui gerai pažįstamo mokytojo - partizano Antano Egiinsko gyvenimo kelias, kova, išdavystės, Kanios nebūt užneštos užmiršimo dulkiomis...

"Dabar išteisinamos knygos, portretai, laiškai, paminklai, kapai, tautos ženklai, iš archyvų sugrąžta daug mirusių, ir mūsų tautai padidėjo, - juk ji sudaro tie, kurie gyveno, gyvena ir gyvens. Mes gyvename su visais mirusiais ir su visais, kurie dar ateis, ir jie visi sudaro tautą. Todėl ir mažos tautos yra didelės savo mirusiais ir ateinančiais..." M, Martinaitis.

Utenos senosios bažnyčios šventoriuje stovi kryžius su užrašu - dedikacija "Tvyne sąlaukose žuvusiems, iš Sibiro tremties, lagerių ir kalėjimų negrąžintiems".

Žirdamas už šventoriaus tvoros besitęsiančias kapines, kurios už senąjį medį galėtų nematyti, pagalvojau, kad šiomis kapinėmis einant, ko gero, vien per pokario kapus nueitau iki Vilniaus Lukiškių aikštės, kurios pakraštyje esančiame, melo ir pykio imperijos saugojusiam pastate, nutraukė Tavo gyvybę sielai - buvai sušaudytas. Nors apeiitau visas Vilniaus apylinkes ir krašto kapines, bet Tavo kapo vis tiek nerastau, nes poetas Justinas Marcinkevičius paguodžia: "... kiek šioj žemėje kapų be kryžių, kiek kryžių be kapų! " Juk vien Utenos rajone, daugiau kaip dvidešimties mokytojų - partizanų kapai yra nežinomi...

Prisiminiau, kad Tavo - žemaitis, kilusio iš Kalnėlio bažnytkaimio nuo Salantų, užaugusio Užluobės kaime / prie Skuodo /, Argentinoje, Klaipėdoje, bet pasukusio kovos prieš okupantus keliu, partizano vargo, žaidžiantis kančias kelias vinguriavo daugiausia šio - Utenos rajono kaimo naktiniais vieškeliais, sodybų keliukais, miško tankmiškais ir pelkiškamsynais. Buvai ir likęs mūsų atmintyje geraširdis, jaunas, pilnas jėgų dirbti Tvyne sąlabui, mokintis bendrauti su jaunimu ir mylintis gyvenimą. Tavo jaunystės svajonės ir motinos troškimas, bet tik kunigu, neišsipildė...

Bet Tavo - istorijos mokytojo - partizano vardas išlikęs Lietuvos partizaninės kovos istorijoje.

Tavo pavardę spindi metalo plokštelių gimtųjų apylinkėse - Mosdžio akmenų muziejuje, prie neramos Bartuvos žuvusių už laisvą paminkle.

PIRMOJI ŽINIA

“Antanas Eglinskas Margiris“ mok si Telši kunig seminarijoje, o j uždarius, baig Klaip dos Mokytoj Institut . Aktyviai dirbo antikomunistiniame pogrindyje. Mokytojavo Utenos apskrities Saldutiškio vidurini je mokykloje. 1950 met pavasar stojo “K kšto“ partizan b r, buvo b rio vadas. Apsupus partizanus Linkmen apylink s sodyboje, vienintelis išliko gyvas. Ta iau ruden areštuotas ir Vilniaus saugume sušaudytas.”

Iš Antaninos Garmut s knygos “Motin le, auginai“, straipsnis “Užven io Monika“, 243-244 psl. Kaunas, 1993 m. 258 psl.

Ištrauka iš tos pa ios knygos 243 psl.:

“Trumpos Lietuvos partizan biografijos. Gim . Žuvo. Kaip du vandens lašai vienas kit panaš s likimai. Vis ta pati meil t vynei. Ir kiekvieno skirtingas, savitas vidinis pasaulis, charakterio savyb s ar talento blyksniai. Visus juos motina pagimd . Lietuva augino. Tod l mums tur t b ti brang s vis j vardai, tegul ir kuklios biografijos žinios

Knyga dedikuota Jadvygai Petkevi ienei - A. Eglinsko mokslo bi iulei su toki ais autor s žodžiais: “Mumyse plaka gimtosios žem s širdis. Plaka ir už juos... Antanina Garmute“.

“Šiuose r muose, pastatytuose 1890 metais apygardos teismui, per visas okupacijos veik represin s staigos - teismas, pokurata, sistema KGB. ia buvo planuojamas gyventoj genocidas, kalinama, tardoma, kankinama ir žudoma Lietuvos valstyb s pilie iai“.

Užrašas paminklin je lentoje prie sienos KGB buv. r m Vilniuje, Gedimino prospekte.

BIOGRAFIJA

“Antan Eglinsk pažinau gerai, nes mokiausi kartu Skuodo gimnazijoje, tik viena klase žemiau. Mes buvome geri bi iuliai ir benros kovos draugai. Tod l, gr žusi iš tremties, jo ilgai ieškojau, kol sužinojau, kad jo jau seniai n ra gyv j tarpe...”

Antanas Eglinskas gim 1927 m. gruodžio 27 d. Kalnalio bažnytkaimyje, Salant parapijoje. Krikštytas Kalnalio bažny ioje, kurioje 1801 m. krikštytas vyskupas M. Valan ius, kurioje prie altoriaus ant medinio skersinio yra užrašai: Blaivios širdys - malonios Dievui“. 1930 m. t vai j išsivež Amerik pas d d . 1935 m. sugr ž t vai nusipirko k Užluob s kaime, prie Skuodo. 1941 m. stojo Skuodo gimnazij . Gr žus antr kart okupantams, stojo Telši kunig seminarij . Uždarius seminarij , v l mok si Skuodo gimnazijoje, po karo sik rusioje Mos dyje. Gimnazij baig 1947 m. Per abiturient išleistuves atvažiavo kaim ir praš mane, kad nuves iau pas partizanus. Rytmet nu jome pas parizan ryšinink ir išd st me savo pageidavim . Ryšininkas teig , kad arti partizan nes ir liep

ateiti po savaitės. Pasirodė, kad jau tada ryšininkas Gričius dirbo saugumui, ir jo išduotas brys vis savaitę buvo apsuptas, nes ekistai lauk sugrįžtan i dar trijų partizanų.

Antanas 1947 m. rudenį stojo Klaipėdos mokytojų institut. Besimokydamas priklausė slaptai "patriotinei organizacijai". Iš tos "organizacijos" vadovo Pileckio Antanas gavo ginklą, kuriuo privalėjo sunaikinti instituto marksizmo dėstytojų Strichalov. Antanas užduotį vykdė, bet ginklas nesuveikė, matyt, buvo specialiai sugadintas. 1949 m. Antanas, baigęs institutą, buvo paskirtas dirbti Saldutiškėse.

1950 m. birželio 30 d. po kelių audringų metų sutikau Antaną Klaipėdoje. Nuėjome į jo namus, ir Antanas pareiškė, kad mes daugiau nebepasimatysim ir prisiminimui užrašė man nuotrauką, kuri ir dabar turiu.

Daugiau tave apie Antaną nieko nežinojo. 1952 m. motina jį ieškojo Vilniaus saugume, kur ir sužinojo, kad jis suimtas ir vykdyta mirties bausmė. Po to tėvas šeimyniškai ištrūmė Sibirį. Greitai mirė Stalinas, ir jie grįžo iš tremties.

1987 m. mirė Antano motina.

Antano klasės abiturientų sąrašas:

1. Artūras Audaras ;
2. Antanas Eglinskas - partizanas ;
3. Jadvyga Eidejtė - tremtinė ;
4. Stasys Bertašius - tremtinys ;
5. Jadvyga Ernekytė ;
6. Valis Gurauskas ;
7. Edvaras Kuprys ;
8. Lionas Lenkauskaitis ;
9. Valis Vaitilavičius ;
10. Juozas Vaitkevičius ;
11. Evaldas Pakalniškis ;
12. Vladas Papreckis - tremtinys.

A. Eglinskas - Telšiai kunigų seminarijoje. 1947 m.

Iš klasės viliu buvo vienas partizanas, tremtiniai - trys".

Taip pasakoja A. Eglinskio mokslo dienos biulėnė Jadvyga Petkevičienė / Šiauliai/

"Iš motinos pasakojimo, - prisimena pusseserė Eugenija Janonienė, -Antanas, gyvendamas Argentinoje, bendravo su negraikais. Geriausias draugas buvo už jį vyresnis

ir žymiai aukštesnis negraikas, su kuriuo iššitas dienas žaisdavo.

Grįžęs tėvams Lietuvai ir apsigyvenus kaime, Antanukas neturėjo jokio supratimo apie naminius gyvulius ir paukščius, nes nebuvo jų matęs. Būgiodamas po kiemą, jei pagaudavo mažus paukščius, nusukdavo jiems sprandą. Viliu išaiškinus, kad taip negalima daryti, pasidarė nors ir labai judrus, bet geras vaikas.

Eglinskų šeima, gyvenama Klaipėdoje, pakeitė keletą butų. Tik nuvažiavus

Klaipėdai, apsigyveno mokyklos pusryje ir dirbo sargais. Vėliau gavo dvi kambarius butą, nors ir sename name, iš kurio juos ištrimė.

Grįžus iš tremties, jiems buvo paskirtas trijų ar keturių kambarių butas naujame name, kaip daugiavaikei šeimai. Netrukus šitą butą iškeitė, nes reikėjo pinigų pragyvenimui. Apsigyveno dviejų kambarių name netoli uosto. Greitai tas namas nugriautas, ir jiems paskyrė Baltijos prospekte naujame name dviejų kambarių butą, kuriame ir gyveno. Tėvas mirė 1977 m. Dukrai ištekė jį, išsikėlė trijų kambarių butą, kuriame 1987 m. mirė ir motina.

VIENERI METAI SALDUTIŠKYJE

Mokytojas Saldutiškio vidurinio mokykloje atvyko 1949 m. rudenį, baigęs Klaipėdos Mokytojų instituto istorijos ir fizinio lavinimo specialybę. Visoms klasėms diktavo istorijas ir kai kurioms / pagal programą / ir konstituciją. Pirmoji Saldutiškio laida baigė 1951 m.

Mokytojų kolektyvas buvo jaunas - dauguma kiti baigė aukštąsias mokyklas. Direktorius buvo Petras Šepetys.

Mokytojas Antanas Eglinskas 1949/1950 m. buvo VII klasės auklėtojas. Mokytojas buvo labai aktyvus sportiniuose žaidimuose: krepšinio ir tinklinio. Vienas žaisdavo prieš savo auklėjamąsias berniukų komandas ir laimėdavo. Dažnai po pamokų vykdavo draugiškos krepšinio rungtynės tarp mokytojų ir vyriausiųsias klasės rinktinės.

Vyriausiosios klasės komandoje dažniausiai žaisdavo A. Garliauskas, M. Daunys, V. Jatautis, V. Rakauskas, A. Lašinskas.

Mokytojas organizavo savo auklėjamąsias mokinius spektaklio "Pelenė" repetavimui. Spektaklį režisavo gamtos ir chemijos mokytoja C. Petriškaitė, kuri buvo lankiusi Šiaulių teatre dramos studiją. Spektaklis

miestelio kultūros namuose buvo suvaidintas du kartus. Spektaklyje vaidino:
 karalius - I.Gimžauskas, karalienė - V.Kaušilaitė, pelenė - Br.Sakalytė, princas -

V.Bulika, princas - Aid. Paukštytė ir M. Peslytė, kvieslys - M.Gimžauskas, juokdarys - A.Žuromskas, burtininkas - Ang.Ryliškytė.

Mokytojas kambariavimu nuomavo Jatai namą, kuriame kartu su fizinio lavinimo mokytoju J.Miknevičiumi, kuris prisimena: "Jis atvažiavo iš Klaipėdos tik su vienu emodanu. Gyvenom pas Giedraitienę Jatai namą: Pus metų guljom vieną lovąj."

Dirbome, sportavome. Leisdavome laiką kaip jauni kavalieriai"...

Už sienos, kitame kambaryje gyveno NKVD karininkas. A. Eglinskas išgirdęs iš karininko pokalbio, kad rytojaus dieną ruošiamasi išstremti Trinkūnų šeimą iš Seliškio kaimo, pranešė savo auklėtinei O. Guobytei, kuri šį pranešimą Trinkūnų namams apie pavojų. Trinkūnų šeima tuo kartą šį pranešimą gavo.

Nuotraukose:

- * Saldutiškio vidurinio mokykla. 1950 m.
- * Grupė Saldutiškio vidurinio mokyklos mokytojų. 1950 m.
- * Mokytojai A.Eglinskas ir B.Mačnaitis
- * Mokytojas su savo auklėtine.
- * Auklėtinė ir klasė. Paskutinėje eilėje stovi mokytojas A. Eglinskas ir direktorius P.Šepetys.

P A S P A R T I Z A N U S

Dar baudžiavin j santvarkoj, m s nacionalinio s j džio pradžioje S. Daukantas m ieškoti Lietuvos praeityje šviesi laisv s pragiedruli ir užraš :

"... reta gimini su tokia kantrybe ir narsybe gyn savo liuosyb , su kokia sen dien lietuviai ir žemai iai, kurie r pesnyje niekuomet nenusimin , kartais r s i-ose dienose braidydami kraujuose savo broli , dar ant j k n liuosyb gyn ir ne kart savo nam pelenuose pa ius neprietelius laidojo".

1950 m. ruden mokykla, miestelis, plati apylink ir beveik visas rajonas sužinojo, kad rugpj io m nesio pradžioje istorijos mokytojas A. Eglinskas iš jo pas partizanų kartu su kitu klaip die iu Martynu Krukiu. Mokytojo pasitraukimas mišk buvo skandalingas vykis visame Šven ion li rajone. Mokyklos vadovyb tur jo daug ir dideli nemalonum . Kod l mokykloje nedaug komjaunuoli ? Mokyklos direktorius P. Šepetyš ir daugelis mokytoj buvo išskelti kitas vietas arba patys pab go.

T met partizanin s kovos pad t apytikriai apib dina KGB generolas majoras G.K. Vaigauskas 1986 m. Maskvoje išleistoje knygoje:" Baigiantis 1951 metams, organizuotas buržuaziniu nacionalist pasipriešinimas buvo nuslopintas j ga. Stambios gaujos ir pagrindin s grupuot s nustojo egzistav /nedideles grupeles ir pavieniai banditai kai kuriuose respublikos rajonuose veik iki 1954 m."/.

Saldutiškio vidurin mokykl buvo atkeltas saugumo agentas komsorgas Vytautas Smelstoriū, kuris galvojo greitai laiku kelis kartus pagausinti mokyklos komjaunimo organizacij , o per mokyklos susirinkimus fantazavo, kad greitai bus pasiektas toks technikos progresas, kad kiekvienas norintis gal s nusipirkti biliet tarpplanetinei kelionei " Žem -M nulis-Žem " / ten ir atgal /.

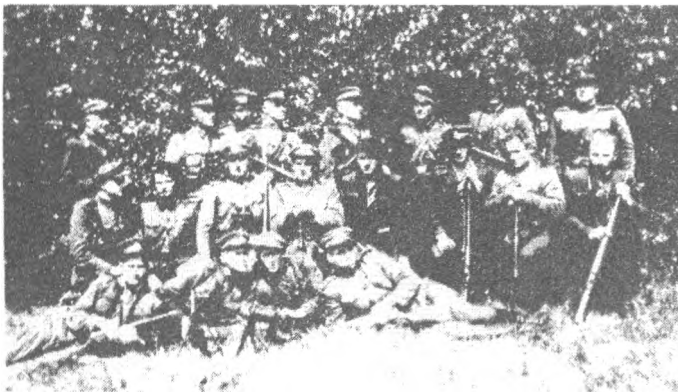
Apie mokytojo partizanin veikl man nieko beveik nežinoma. Sprendžiant iš paskutiniojo teismui pateiktos saugumo agent ir liudytoj medžiagos, galima suprasti, kad partizanai (teismo byloje vadinami banditais) tik žud ir vog karves...

J tikslas buvo daug kuklesnis - kuo ilgiau nepatekti stalininio teroro m smal ...

Nuo pagonyb s laik iki m s dien , iki t dien , kai Lietuvos Katalik Bažny ios Kronikos organizatori ir leid j veikla s kmingai

Nuotrauka iš teismo bylos.

Aukštaitijos partizanai 1950 m. A. Eglinskas - I eilėje, pirmasis iš dešinės

tikresnės ties žinai uosius pateikti konkretesnius faktus ir dokumentus apie mokytojo apsisprendimą ir jo partizaninį veiklą.

Žinoma, kad vienas slaptas turėjo Rypai kaimo gyventojas Kazio Rolkos klijime.

apjung gyvus likusius Lietuvos kovotojus kilniadvasiniam tikslui - prikelti abejinguosius, suteikti jiems vilties ir tik jimo šviesesnė Tvyntateitimi.

Mūsų leidinio paskirodymas gal sužadins

P A S K U T I N I S M Ū S I S

Partizan brys, kuriam priklauso A. Eglinskas ir M. Krukis, bazavosi Saldučių - Tauragn - Kirdeiki apylinki teritorijoje. Apie vienintelį su NKVD dalinių, apsupusių Utenos rajono, Indubaki kaimo Onos Klimavičienės - Livarauskiens sodybą, kurioje 1951 m. kovo 1-2 d. nakvynei buvo apsistojęs Bonifacio Ryliški - "Kakšto" partizan brys, pasakoja Elena Klimavičienė, tragiškos nakties liudininkė:

"1951 m. kovo 1 d. vakare partizanai dviem padvadom atvažiavo ir apsistojo pas mus. Vyrai buvo šeši. Kai Juozas Bulika iš jo -liko penkiese. Apie 3 val. nakties mūsų namus apsupo garnizovo kareiviai, kuriuos atvedė J. Bulika. Apie tai ir teisme galiu paliudyti. Kai rus kareivis pasibeldė mūsų namelio duris ir jas atidarė, partizanai nušovė kareivį ir šunį. Prasidėjo baisus susišaudymas. Partizanai atsisauė. Duryse pasirodžiusi mūsų motina buvo nušauta. Ant grindų peršauti nukrito du partizanai. Vienas iš jų prašė vandens, kitas - atsisveikino su draugais. Greitai mirė partizan brio vadas B. Ryliškis ir partizanas M. Krukis. Tas pavardes mes viliu tik sužinojom. A. Eglinskas ir partizanas "Lizdeika" pabėgo per atsargines namo dureles, esančias šiaurinėje namelio pusėje. Penktas partizanas A. Mačiulis pasislėpė ant aukšto ir ten prabuvo.

Kai baigėsi susišaudymas, garnizovo kareiviai pareikalavo, kad visi namo gyventojai išeitų lauk. Mes, trys seserys, išėjome su dviem savo vaikais. Tada sakė mums išnešti partizan ginklus ant ištiestą ranką, kaip malką pagalius. Mes taip ir

išneš m ginklus. Tada sak išnešti partizan lavonus. Du išneš m. Tada mus visus basus laik ant sniego. Vienas kareivis nor jo padegti nam , bet vyresnysis, neleido, o sak mesti granat . Granata buvi mesta. Prieš granatos metim mums liep užlipti ant aukšto ir patikrinti ar ten nieko n ra. Mes užlipom ant aukšto ir ten buvus partizan apmet m žirni virkš iais ir nulip pasak m, kad ten nieko n ra. Tik tada met granat . Ir dabar sienose ir lubose yra granatos skeveldr žym s, mes visos praš m vyresnyj , kad neišvežt motinos lavono. Paliko. Kaip jie išsivežt lavonus, neprisimenu. Bet ne partizan arkliais, kurie taip ir liko klojime.

Rytui praušus, nuo namo aukšto nulipo lik s gyvas partizanas ir iš jo.

Palaidojom mam Saldutiškio kapin se. Prasid jo ir ilgai t s si tardymai Saldutiškyje. Tardydami muš ir kankino, kad išduotume partizanus, kuri mes nežinojome. Dieve, Dieve, už k mums tokia nelaim : pat vis per susišaudym pateko ir buvo mirtinai nukankintas, ir išvežtas ar ne Uten , o dabar mam nušov . Abu t vai žuvo “,- verkdamą pasakojo Elena!

Tos tragiškos nakties išvakar se Katiniškio kaimo gyventojas Albertas Grauzinis jo iš Keme io kaimo savo namus. J prie Indubaki kaimo gyventojų Antano Klimavi iaus, gyvenan io prie Kemešio ežero, sulaik garnizovo kareivi sargybinis, ved trobos vid , patikrino dokumentus, ištard : kur eini, ko buvai, iš kur eini? Kur laik neišleido iš A. Klimavi iaus trobos. V liau paleido, liepdami eiti tik savo namus. Ir dar steb jo, kur eina.

A. Grauziniui pasirod , kad garnizovo kareiviai kažko laukia. Gal vidurnak io? Kaip v liau ir paaišk jo, kad kareiviai lauk v lyvos nakties, kad slapta- netik tai gal t apsupti už poros kilometr esan i Livarauskien s sodyb , kur buvo apsisotj partizanai. Kareiviai buvo su slid mis ir šuniu. Kaimo žmon s ryte pasteb jo, kad kareivi slidži v ž s nuo A. Klimavi iaus sodybos ved tiesiai prie Livarauskien s namelio. Kareivi , matyt, gerai žinota, kur eiti, arba juos ved , kas gerai žinojo partizan nakvyn s viet . Kaime žmon s atvirai kalb jo, kad apie partizan nakvynes viet praneš Saldutiškio NKVD dalinio kareiviams saugumui dirb s partizan ryšininkas Juozas Bulika - “ Skraj nas “.

P A B G I M A S

A. Eglinskas, pab g s iš pragaro, klaidžiojo nakties tamsoje ir su savo kruvinom žaizdom iš jo savo Likimo Nežini !

Sakoma, kad nelaim je likimas visada palieka dureles išeiti. Aptek s kraujais, kliudytas net septyni kulka , nebenulaikydamas rankose ginklo, pasikliov s Dievo Apvaizda, tik josi ir nakties tamsoje sulaukti nepažstam žmoni pagalbos tragiškiausiu savo gyvenimo momentu. Apsuk s nemaž rat per Kemešio kaimo laukus, tikriausiai, pro Br. Maknio sodyb , pro Indubaki kaimo kapelius sunkiai pasiek Juozo Bal i no sodyb . Pasibeld virtuv s langel . Kol šeimininkas,

vidurnakt pažadintas, apsireng , jis vis beld lang skub damas ir kartojo " atidarykit - Saldutiškio mokytojas"...

Tada pasigirdo lango stiklo šuki bildesys - sp jama, kad, mokytojui bebeldžiant, jis buvo apalp s... Šeimininkui atidarius duris, jis jo trobos vid . Pro švark , kuriuo tik buvo apsireng s, varv jo kraujas iš dešin s rankos. Papraš , kad pad t nusivilkti jo kraujais apšalus švark , perrišt dešin rank , pribintuot sužeist rank prie kr tin s. Papraš , kad pakinkyt arkl . Nuvilkus švark , šeimininkas su s num Kaziu iš jo kinkyti arklio, o Emilija Bal i nien aptvarst dešin rank s naus vystyklais. Kitu vystyklu pribintavo rank prie kr tin s. Apvilktas kailiniais, šeimininkui pasi lius, kad "pav ž s vaikas ", mokytojas pasak : " Tu, vaikeli, pasilik ". Vadžios jam buvo paduotos kair rank , roges mestas kruvinas švarkas ir paragintas arklys. Šeimininko arklys beveik kas ryt vež dvi dukras Plauciški pradin mokykl . Arklys tuo pa iu keliu ir vež sužeist j . V liau mokytojas pasakojo, kad jis nesorientavo, kur arklys j veža. O gal Saldutišk ? Kieme pasiliko partizano karin s aprangos diržas, kur sumaniai pasl p sniege dvylikametis s nus Kazys ir išlaik iki ši dien . Greitai arklys sugr žo su kruvinu švarku rog se, bet Bal i no sodyba jau buvo apsuota garnizovo kareivi . Rad švark , dar krat tvarte... Privažiavus už pusantra kilometro esant Lašinskien s (Justokiene pravardžiuojamos) tvartel , arklio apsukta apie tvartel , ir besisukant rogi apvirsta. Mokytojui iškritus iš rogi , arklys, pajut s nesant ragintojo, gr žo tuo pa iu keliu namo. Sužeistasis jo tvartel ir atsigul šiene. Rytui auštant, tvartel pas gyvulius at jo Lašinskien ir rado sužeist žmog . J prižadino. At jo pas Jaronim Lašinsk , gimus kaip ir A Egliriskas 1927 m., Mokytojas praš J. Lašinsk pjauti sužeistos kojos aul , nes pilnas batas kraujo. Apsidair s J. Lašinskas, pasteb jo, kad netolim jo kaimyn Šal i n trobesiai (iš ten ir atvažiavo sužeistasis) jau supami baltais chalatais ir su slid mis garnizono kareivi . Laiko perrišti sužeist koj jau nebuvo. Tada buvo pakinkytas roges arklys. Išvažiavus iš sodybos, tolyn nuo matyt kareivi - link Plauciški vieškelio, J. Lašinskas paklaus , kur reikia važiuoti. Sužeistasis pasak : "Vežk pas Kraujalius "... Nuvežus pas Pušaloto Kraujalius, sužeist j trob J. Lašinskui pad jo nešti šeimininkas. Užk l ant šildomo pe iaus. Kraujali sodyba yra apie 1.5 km. nuo J. Lašinsko sodybos.

Sugr žus savo namus J. Lašinsko jau lauk garnizono kareiviai. J. Lašinskas vež iose kruvinius šiaudus sp jo pakeisti, užsuk s Drobiškio kaim pas Gurkšn . Pakeit šiaudus, apvert rogi lentas ir lentas perpyl žibalu. gr žusiojo roges kareiviai k l šun , bet stiprus žibalo kvapas trukd šuniui suuosti kraujo kvap . Šuo iš rogi greitai iššoko...O važiuotojas, kareivi klausin jamas, kur buv s, sak si vež s vaikus mokykl ... Patik jo...

Ant šildomo pe iaus paguldytam žaizdas perrišin jo ir vaistais gyd Kraujalien . Reikalingus gydymui vaistus parnešdavo iš Saldutiškio vaistin s dukra Apolonija, kuri lank dešimt klas , o devintoje klas je jai mokytojas d st istorij . Kraujali šeima buvo gausi: du t vai, penki vaikai ir senelis. Tuo metu t vas ir senelis sirgo.

Tik kelet dien pas Kraujalius buvo gydomas mokytojas, nes atsitiko nenumatytas, bet laimingas vykis.

Pas Kraujali artimus kaimynus - Plauciški Leleivas buvo kol kie iams už darbadienius išduodami gr dai, tod l toliau gyvenantieji Leleivi sodyb atvažiavo su rog mis. O nuo Katiniškio kaimo kalno garnizovo kareiviai, važiav su slid - mis, pasteb jo prie sodybos daug arkl , apsupo sodyb , manydami, kad ia sus - tojo partizanai. Tikrino vyr dokumentus. Pas Leleivas buv s Plauciški kaimo aštuoniolikametis jaunuolis Antanas Vedrickas nepastebimai pasišalino ir atskub jo pas Kraujalius, žinodamas, kad mokytojui gr sia didelis pavojus. Buvo pakinky - tas Kraujali arklys , roges prid ta daug šiaud , tarp kaldr pasl ptas partizanas, ir iš Kraujali sodybos A. Vedricko išvežtas link Mineiškiemio kaimo. Atvežtas broli Jono ir Juozo Blaži trob . Blaži veltiniais perautas, Blažien s suknel s medžiaga perrištas, mokytojas buvo atsargiai /vienam broliui einant priekyje/ pervežtas toliau, nes Blaži sodyboje skrebai dažnai darydavo kratas. Mokytoj atpažino jo buv s mokins J. Jackevi ius ir toliau juo r pinosi. Jonas Lunius per nakt kaimyn Kliuk apleistojje pirtel je padar papildom pertvar ir už lentin s pertvaros pasl pt guol . Lentos buvo apteptos suodžiais ir maskuojamos kanapi stiebais. Pirtis buvo k renama. Kasdien sužeist j lankydamo Jackevi i t Onut ir Jul Luni t . Jos atnešdavo maisto ir vaist , kurie buvo gaunami iš Linkmen . Ant pirtel s dur kabojų spyra, o vid buvo patenkama praskleidus priepir io vertikaliai prikalt lent .

Apgijus žaizdoms, balandžio m nesio 17 d. mokytojas buvo nuvežtas Labanoro giri ir perduotas kovos draugams, iš kuri partizanas Sideravi ius - "Sakalas" vis laik globojo ir r pinosi. Atrodo, kad Labanoro giri mokytoj nuvež Luni vyrai...

Kaitrioje vasaros saul je gerai gyjan ias žaizdas mokytojas gyd si Katiniškio Graužini avietyne, Gaiveni Kraujali b lan iuose rugiuose ir kitose vietose. Ši ir kit sodyb vaikai prieš metus laiko mokytojo buvo mokomi Lietuvos istorijos...

Ir taip gerai žmoni maitinamas ir slaugomas, mokytojas apsigyd savo žaizdas ir liko gyvas, nors nevald dešin s rankos plaštakos, nes buvo nukirstos saus - gysl s. Mok si rašyti ir šaudyti iš kair s rankos . Nors buvo nutar s ir daugeliui sak s, kad " gyvas ruskiam nepasiduosiu..." , bet atsitiko kitaip.

Apsigyd s žaizdas, mokytojas ieškojo ryšio su buvusiu partizan b ri ryšininku J. Bulika. Ir rugiams jau baigiant ant lauk balti, kai mokytojas sužinojo, kad pas Apvinijos Jon Šink n yra partizanai ir J. Bulika, iš jo susitikim su Bulika. " A. Eglinskas dingo, kaip vanden ..." , - prisimena Kazys Kraujalis.

S U M I M A S

Buvo paleisti gandai, kad mokytojas nutar legalizuotis ir, gaunant pas ,, jam pase pasirašant kaire ranka, buvo sulaikytas ir suimtas...

Kitas gandas - pervežant suimtus partizanus iš Šven ion li Ignalin , einant traukiniui, partizanai, praard vagono grind lentas, ir nusileido ant b gi . Buvo net stebimasi, kaip tai gal jo padaryti viena sveika ranka A. Eglinskas?

O pagal teismo medžiagą : A. Eglinskas 1951 m. rugsėjo 5 d. Ripai ir kaime J. Bulikos - " Skraj no " buvo pavaišintas vynu ir... atsibudo saugume. Kieno arkliai jį buvo nuvežtas Saldutišk ar kitur, niekas nežino, ir joki prisiminimų neteko išgirsti...

Gal, perskaitę šį knygutį, kas nors pasakys vis nežinomą tiesą ?

Vilniaus KGB rėmė rėsiuose buvo tardomas, statomas akistatas su K. Rolka, J. Gimžausku, V. Limanausku, V. Smelstoriūmi, J. Balčiūnu ir daugeliu kitų partizanų rėmėjų, ryšininkų. Apie pusmetį / nuo 1951.09.05 iki 1952 kovo 1d. teismo / buvo tardomas. Matyt, parodymai išgaunami fiziškai kankinant arba rašomi tardymo protokolais pagal agentų informaciją, todėl parengtinio tardymo ir apklausų protokolai nuo paskutiniojo teismo parodymų skiriasi.

Po teismo, tikriausiai, dar buvo tardomas ir bandomas " palaužti " - tapti išdaviku ir dirbti saugumui. Apie tai tik vienas Dievas žino, kuo teko iškęsti 25 metų jaunam vyrui, o galim tik spėti lioti.

Okupantams ir tokioms nežmoniškai sunkiomis sąlygomis nuteisto mirti kalinio nepavyko užverbuoti. Neteko girdėti žmonių nusiskundimų, kad A. Eglinskas koks nors būtų išdavęs. Praėjus 4 mėnesiams po teismo, 1952 m. liepos 11 d. buvo vykdyta mirties bausmė / žiūrėti r. G. Ilgūno laiškas /. Nežinoma net palaidojimo vieta. Gal tik XXI amžiaus kasinėjimai koks nors išaiškins?

Bet Laikas broliams ir giminėms sielos žaizdą neužglosto ir nenumaldo. Rodos, seniai išlydėta, atsisveikinta, o širdis ir šiandien tebepilno joja...

Jo trumpas gyvenimas - pragyventa tik 25 metai! - ir kova prieš tautos pavergėjus, išdavystes, kruvini mėšlai, tik natūraliai gyjančių kankinimų žaizdą skausmas, be miegų naktys tardant ir kankinant...

Negailestingas laikas mokytojo - partizano Antano Eglinsko gyvenimą jau pavertė LEGENDA, kur žmonės prisiminimuose ir spaudos rašiniuose susipynę tikrovės faktai ir žmonių išmona, istoriniai vykiai ir gandai...

Kaip būtų kilnu, pasitarnaujant Lietuvos istorijai, tuos mokytojų pažinėjusių žmonių atsiminimų kruopelytis, kaip raisto spanguoles, surinkti vien krepšėlyje - nors ir vidutinio dydžio knygelę apie jo būrį partizanų kovą ir žmonių likimus!

Apmąstant virš 30.000 kritusių už Laisvą kovotojų aukų, norisi kartu su poetu - tremtiniu Ant. Miškiniu paklausti:

O Viešpatie, ar jau tikrai reikėjo

Mus šitaipos paniekinėti ir nubausti?..

P A S K U T I N I S T E I S M A S

Utenis 1996.01.13 "LAISVYBĖS KAINA"

1952 metų kovo 10 dieną 10 valandų 30 minučių prasidėjo uždarys Pabaltijo karinės apygardos tribunolo teismo posėdis, kuriame buvo nagrinėjama Saldutiškio vidurinės mokyklos mokytojo Antano Eglinsko byla. Nors teismo posėdžio sekretorius jaunesnysis leitenantas Vlasovas rašė tik vieną protokolo egzempliorių

riu su užrašu " Visiškai slapta! bet dokumentai išliko ir dabar primena tragiškus t dien vykius.

Atvyko Antanas Eglinskas Saldutiškio vidurinė 1949- j met ruden , baig s Klaip dos mokytojų institut . Jaunas energingas mokytojas trauk ne tik berniukus, bet ir mergaites, ta iau kit ruden mokykloje jau nebepasirod . Kalb jo, kad su mokytoju Vytautu Limanausku iš jo mišk .

Teisme A. Eglinskas kalb jo, kad, mokydamasis Skuodo gimnazijoje, svajojo stoti Telši kunig seminarij , bet soviet valdžia j uždard . Tada A. Eglinskas pasirinko mokytojų institut . Dar mokykloje iš paž stamo Kazio Pociaus buvo nusiraš s antisovietirii eil raš i ir juos paskaitydavo mokslo draugams. Susirado kelet bendramin i ir institute. Bijodamas antisovietinius eil raš ius ir trispalv v liav l laikyti namie, A. Eglinskas juos pasl p instituto sporto sal je. Kažkas sl pin užtiko ir perdav Klaip dos miesto finans skyriaus sekretoriui Pileckiiui. Praneš s A. Eglinskui apie radin , sekretorius nuramino: ir jis es s toki pa i paži r . Vaikinas patik jo daugiau patyrusių žmogumi ir pats pamin jo, kad turi kelet bendramin i .

Pileckis ragino institute verbuoti studentus žvalgybos darbui, užmegzti ryšius su partizan b riais.

A. Eglinskas pažad jo pad ti. Nesulaukdamas pranešim , Pileckis prad jo vaikinuk spausti, kad vykdyt duotus pažadus, antraip - laikysi s j išdaviku. O tada bus kita kalba ..

1949 met ruden atvyk s Saldutišk , A. Eglinskas man , kad ta žvalgyba atsikrat , bet "glob jas ' nepamiršo: " 1950 met pradžioje pas mane Saldutiško miestel atvažiavo mano paž stamas Martynas Krukis, dirb s Klaip dos miesto bibliotekoje. Jis perdav man Pileckio laišk , kuriame jis reikalavo vykdyti užduot ir kuo grei iau užmegzti ryšius su partizan b riais. Šiuo tikslu 1950 met geguž s m nes per savo mokyklos mokytojų Vytaut Limanausk , kur buvau trauk s savo organizacij , susirišau su Vilniaus srities Šven ion li rajono Kemešio kaimo Gimžausku ir, pasivadins antisovietin s organizacijos, dirban ios, užsienio žvalgybai, atstovu, Vyriausyb s vardu paprašiau pad ti susisiekti su nacionalinio b rio dalyviais, kad gal tume kartu kovoti prieš soviet valdži . Aiškiaus atsakymo iš Gimžausko nesulaukiau, bet mano prašym vykd ". Mokytojui Eglinskui laišk per ryšininkus atsiunt partizan Kiaun s rajono vadas - Juozas - Bulka - " Skraj nas Laiške jis raš , kad sutinka bendradarbiauti ir dirbti užsienio žvalgybai ir praš pad ti b riui pinigais ir ginklais ". Eglinskas nusiunt .J. Bulkai 200 rubli , o šis netrukus praneš , kad j ir Limanausk trauk antisovietin s organizacijos rezervo organizacin sektori . Mokytojas Eglinskas per bibliotekinink M. Kruk 1950 m. geguž s 20d. apie tai praneš ir " žvalgybininkui " Pileckiiui.

Kai birželio m nes A. Eglinskas parvažiavo pas t vus Klaip d atostog , iš M. Krukio sužinojo, kad Pileckis dirba ne užsienio žvalgybai, o soviet saugumui. Vyrukai pajuto kvailai kliuv , tad arešto nebelauk . S do traukin ir išbild jo Utenos apylinkes. V l reik j ieškoti ryši su partizanais.

B rio vadas " V žys " buvo atsargus. Klaip dos lietuvininkai jam pasirod tartini. Niekas j gerai nepaž sta, nežino j praeities. O gal juos nori saugumas ki-

šti? Toki atsitikim jau buvo. Pri m b r Bonifacas Ryliškis - " K kštas ir jau antr partizanavimo dien " Margis "(A. Eglinskas) ir " Banga " (M. Krukis) buvo paimti užduot .

Kolchoz nustekenti žmon s nebetur jo kuo partizanus maitinti. Be to, pamišk se ir partizan r m j sodybose naktimis nuolat reng pasalas: išstatys sargybas, suguls su šunimis ant grind ir laukia. O tu eini ir nežinai, kas tav s laukia... Kad nereik t skriausti žmoni , partizanai prad jo reikalauti duokli iš kolchoz :paims kelet avi , vien kit kiaul , karv ... Nebereikia žmoni prašyti. Panašiai gaudavo ir gr d , pinig . Reik jo gi ir apsilvilt, ir apsiaut, ir ginkl sigyt.

1950 met rugpj io 3 d. partizanai iš Meldutiškio fermos išsivar 7 karves. Por j papjov maistui, o kitas išdalino žmon ms...

1950 met spalio 18 dien žuvo du šio b rio kovotojai- "Meška" (Kazys Ma ilis) ir " Vilkas " (Petras Gimžauskas). Partizan ausis pasiek kalbos, kad tai apylink s sekretor s Garbaskait s " nuopelnas ". Kas dabar pasakys, tiesa tai buvo ar melas? Ir saugumas mok jo svetimomis rankomis sudoroti jiems nepatikus asmen .

V I 1950 met lapkri io 15 d. vakar partizan grup , vedama " Lizdeikos ", už dukters išdavyst sušaud Kirdeiki bažnytikaimio gyventojus Justin Garbask (59 m.) ir jo žmon Anastzij (48 m.). Dukters (Marijonos) namie nebuvo.

T pa i nakt Kirdeikiuose buvo sušaudyta Ona Paukštien . Partizanai tur jo milicijai adresuot laišk , kuriame ji nurod apylink s žmones, pas kuriuos lankosi partizanai ir kurie juos remia.

Jeigu iš tikr j tai buvo O. Paukštien s pranešimas, tai bausm buvo žiauri, bet teisinga. O jeigu tai buvo ne jos raštelis?

Ner it d I " Meškos" ir " Vilko " išdavimo saugumui archyvuose (F,16, ap. 39/23L1.1.157) yra kitoks pranešimas: kur tie vyrai slapstosi (informatorei) Variiai prasitariusi Jadvyga M. iš Ripai i . Gal tada nors paaišk s, ir kas buvo ta Varia.

1951 met sausio 15-osios nakt "Margis" su "Banga" pasik sino Saldutiškio vidurin s mokyklos komjaunimo sekretoriaus Vytauto Smelsoriaus gyvyb . Pasinaudoj s tamsa, komsorgas iššoko pro lang ir paspruko. ia pat buvo skreb b stin , tad s mokslininkai patys tur jo b gti. ši užduot vyrus siunt Juozas Bulka, jau seniai užraš s " d ši " velniui.

1951 met pavasar , kai buv partizan vadai Juozas Bulka - " Skraj nas ", Bronius Kalytis - " Siaubas ", Alfredas Radzevi ius- " Tarzanas " virto saugumo agentais smogikais (Bimba, Ramojumi, Alfa), kai buvo sunaikinti partizan b riai Labanoro girioje, Nepri nuose, Tautiškyje, Strazduose, Eglinskas nebetu jo prie ko glaustis. 1951 m. rugpj io viduryje, nors ir nevaldydamas dešin s rankos, " Margis " m gina susisiekti su Jono D d no - " Vyno " b riu. Koks iš jo kovotojas su viena ranka ? Ir staiga " Margis " dingo - lyg vandeny prapuol . Pasklido gandas (matyt, j paleido J. Buika, kad A. Eglinskas m gino legalizuotis. Išduodant pas , reik j pasirašyti. Tada ir atkreip s save d mes : pasiraš s kairi ja ranka . Taip ir buvo suimtas. Dar kažkas paleido kalbas, kad pats " Margis " buv s sau-

gumo infiltruotas vidinis agentas partizan jud jimu palaužti...

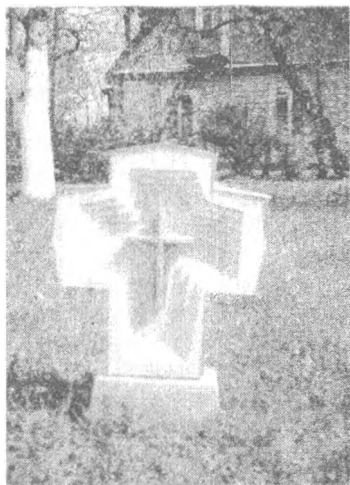
A. Eglinsko teismo byla (Nr.18978) aiškiai rodo, kad j saugumo rankas 1951 met rugs jo 5 dien užmigd s perdav pats Juozas Bulka, vis dar vaidin s partizan , nors jau nuo 1948 m. spalio 15 dienos dirb s saugumo organams kaip vidinis agentas. Kad nukreipt žmoni akis nuo savo judošiško darbo, ir suk r pasakas apie Eglinsko m ginim legalizuotis. Net ir per tardym , po baisios išdavyst s, LSSR MGB tardymo skyrius vyr. tardytojas Pyrikovas, lyg nieko nežinodamas, " Marg " užklaus :

- O kas tasai Juozas Bulka?

A. Eglinskas taip paaškino:

" Buika Juozas, t vo vardo nežinau, yra 28 met , gim s Lietuvos SSR Vilniaus srities Šven ion li rajono Ripai i kaime, kil s iš vidutini valstie i , nepartinis, baig s 4 pradžios mokyklos skyrius. Bulka b r stojo 1948 metais, tur jo " Skra-j no " slapyvard. Pastaruoju laiku jis buvo su manimi tame pa iame " Vytenio " b ryje. Tur jo pistolet parabel. Su mimo dien su partizanu Bulka kr muose, 200-300 metr nuo Ripai i (Šven ion li raj), g r me vyno, tada aš užmigau ir, kaip buvau suimtas, neatsimenu. Kur dingo partizanas Bulka, aš nežinau ".

1952 met kovo 10 d. 14 val. 40 minu i Antano Eglinsko ir liudinink - Vytauto Limanausko, Jono Gimžausko, Kazio Rolkos ir Vytauto Smelsoriaus - apklausa

buvo baigta. 17 val. 30 minu i teismo pirmininkas justicijos papulkininkis G. Zaicevas paskelb nuosprend : pagal RSSFR BK 58 - t straipsn - aukš iausioji bausm - sušaudymas ; Nuosprendis vykdytas 1952 met liepos 11 dien .

Du jauni idealistai - lietuvininkai nuo Baltijos j ros - paguld galvas už Lietuv , o Kaln srities partizan vadas, MGB smogikas " Ramojus " dabar vaikšto po Vilni , galb t naudojasi karo dalyvio pensija (ir vertas: saugumui dirbo iki pat nepriklausomyb s paskelbimo). " Lokio " rinktin s galiotinis ryši reikalams " Kiaun s " rajono viršininkas, buv s MGB smogikas " Bimba " tapo kunigu ir darbuojasi Baltarusijoje, Mosaro bažnytkaimyje ".

Saldutiškyje 1997 m. pastatytas paminklas Laisv s kovotojams.

P A B A I G A I

Ir šiandien Lietuva sunkiame kelyje Laisvė .

Dar ne vertinta ir partizan pasipriešinimo okupantams kovos istorinė reikšmė .
Neparašyta Partizanin s kovos enciklopedija, pasigendame kovotojų už laisvę
nuotrauk bei nors trump biografini žini .

Dar ir šiandien, renkant prisiminimus apie partizanus, dauguma žmoni yra
pilni baim s ir nepasitik jimo, todėl ir prakalbinti ne visk pasako apie žmog ,
kurio gyvenimo ir kovos vyki smulkmenas rankioji.

Juk negalima komunistini represij auk skirstyti pagal princip : “ Kas dau-
giau nusipeln Lietuvos Nepriklausomybei “. Ar beginklis valstietis, pamaitin s
partizan , nerizikavo gyvybe?

Ar šeiminkas, leid s savo sodyboje rengti bunker , n ra didvyris? Visi jie
nusipeln amžinos garb s. Be kiekvieno iš j neb t išsilaikiusi jokia rezistencija.

Kas sužinos vis gyvenimo kelius, kas aprašys j patirtas kan ias
/ dažniausiai po išdavyst s / kal jimuose ir lageriuose, patirtas paty ias, sugr žus
iš Sibiro...?

O vis š reikaling darb reik t neatid liojant dar šiame dvidešimtmame amžiuje,
nes v liau jau nebetur sime gyv j liudinink . Reikia, kad ir ateinan io amžiaus
kartos sužinot tikr j kovos už Laisv istorij ir min t kritusi didvyri vardus!.

ATSIMINIMAIŠ /žodžiu ir raštu/ pasidalino šie A. Eglinsk pažinoj arba gird j
žmon s:

1. Vyskupas Ant. Vai ius, Telšiai.
2. Brolis Gvidas Eglinskas, Vilnius.
3. Mokytoja Cecilija Petriši nait , Vilnius.
4. Mokytojas Juozas Miknevi ius, Krekenava.
5. Mokytoja Eugenija Poci t - Janonien , Šiauliai.
6. Partizan Jadvyga Mal kait - Petkevi ian .
7. Mokytoja Eleonora Šepetien , Anykš iai.
8. Mokytoja Vanda Aleknien - Laurinavi ien , Saldutiškis.

Buv mokiniai:

9. Ona Guobyt - Cincivickien , Naujamiestis.
10. Jonas Juodys, Kaunas.
11. Algirdas Šalna, Kaunas.
12. Ona Maceikait - Šipkuvien , Salakas.
13. Mindaugas Gimžauskas, Ignalina.
14. Juozas Gimžauskas, Šiauliai.
15. Jonas Gimžauskas, Šiauliai.
16. Kazys Kraujalis, Gaiveniai, Utenos rajonas.
17. Apolonija Kraujalyt - Narušien , Vilnius.

18. Bron Sakalyt - Orlovien , Vilkaviškis.
19. Angel Už nait - Jaksiabogien , Utena
20. Angel Vaikutyt - Juškaitien , Vilnius.
21. Stasys Lopeta, Vilnius.
22. Danielius Bal i nas, Šiauliai.
23. Emilija Vedrickait , Pasvalys.
24. Jonas Jackevičius, Utena.

Kiti asmenys:

25. Kunigas A. Šilkinis, Saldutiškis.
26. Jonas Lunius, Mineiškiemis, Utenos rajonas.
27. Leonas Kliukas Mineiškiemis, Utenos rajonas.
28. Jonas Blažys, Mineiškiemis, Utenos rajonas.
29. Juozas Blažys Kirdeikiai, Utenos rajonas.
30. Emilija Bal i nien , Indubaki kaimas, Utenos rajonas.
31. Bal i nas Kazys, Tauragnai, Utenos rajonas.
32. Bron Gimžauskien , Kemešys, Utenos rajonas.
33. P. Pakalnien , Geniakalnis, Utenos rajonas.
34. Bron Leleivait - Abakien , Šiauliai.
35. Elena Klimavi i t , Indubakiai, Utenos rajonas.
36. Kazys Makaveckas, Ripai iai, Utenos rajonas.
37. Antanas Aidukas, Ripai iai, Utenos rajonas.
38. Angel Bal i nait - Ryliškien , Geniakalnis, Utenos rajonas.
39. E. Kanapienyt , Saldutiškis, Utenos rajonas.
40. Paulina Gaidelyt , Saldutiškis, Utenos rajonas.
41. Ringelevičius, Kirdeikiai, Utenos rajonas.
42. Jonas Alekna, Kirdeikiai, Utenos rajonas.
43. Marija Krukyt , Kaunas.
44. Gediminas Ilg nas, Vilnius.
45. Jeronimas Lašinskas, Prusokiškis, Utenos rajonas.
46. Albertas Graužinis, Kemešys, Utenos rajonas.
47. Antanas Graužinis, Katiniškis, Utenos rajonas.
48. Balys Juodzevičius, Utenos kraštotyros muziejus.
49. Vytautas Deveikis, Šiauliai.
50. Bronius Maknys, Utena.
51. Vanda Rimk nien , Šiauliai.

IŠTRAUKOS IŠ ATSIMINIM

1. Vyskupas ANTANAS VAI IUS, Telšiai.

Dirbau Klaip doje kunigu. Niekad neužmiršiu, kai jo motina at jo pas mane ir papasakojo, kad jos Antan lis žuvo ir praš atlaikyti šv.Mišias. Nenumaldomas tada buvo motinos verksmas, ir nuoširdi mano malda už j. Man didel naujiena, kas jis žuvo ne miške, bet buvo nuteistas ir sušaudytas Vilniuje, panašiai kaip m s vyskupas V. Borisevi ius.

2. GEDIMINAS ILG NAS, Vilnius.

Byloje yra nuosprendis, kad A. Eglinskas teismo nuteistas mirties bausme sušaudant 1952 m. kovo 1 d. Byloje yra rašas, kad nuosprendis vyktytas 1952 m. liepos 11 d.

3. JADVYGA PETKEVI IEN , mokslo draug . Šiauliai.

Per abiturient išleistuves jis atvažiavo kaim ir praš , kad nuves iau pas partizanus. Rytmet nu jome pas ryšinink ir savo pageidavimus išd st me. Ryšininkas su partizanais susitikti neleido ir teig , kad arti j nes .

4. GVIDAS EGLINSKAS, brolis. Vilnius. Antanas buvo gim s 1927 m., o aš - 1939 m. Taigi, kai j su m , man buvo 12 met . Po su mimo m s šeima buvo ištremta, bet greitai - po Stalino mirties - 1953 m. sugr žome Lietuv .

5. JUOZAS MIKNEVI IUS, mokytojas. Krekenava.

Pas šeiminink ir pas mokytoj Ma nait saugumas dar kratas ir klausin jo apie Antan . Buv s komsorgas Smelsorius dirba Respublikiniame archyve. Gal jis gali kai k papasakoti?

6. CECILIJA PETRIŠI NAIT , mokytoja. Vilnius.

Kai žuvo Martynas, 1951 m. kovo 2 d., mokytoj kambaryje prie man s pri jo Smelsorius ir pasi l išgerti acto butel . Atseit, - nusinuodyk pati...

7. ONA GUOBYT - CINCIVICKIEN , Naujamiestis. Neišdils iš atminties jo Lietuvos istorijos pamokos su visom legendom ir padavimais, kada, užgniauž kvap , klausydavome jo pasakojimo...

8. ALGIRDAS ŠALNA, Kaunas. Iš mokyklos laik man ir dabar jis matosi - aukštas, tams s plaukai, griežtas, specifinis veidas - su niekuo kitu nepalyginsi. Aš turiu jo diktuo 1949 -1950 m. m. Lietuvos istorijos konspekt ir parašt je jo autentišk paraš ...

9. JONAS JUODIS, Kaunas.

Jis man visada buvo paslaptinga asmenyb . Jis buvo nuoširdus, malonu su juo - kaip aukl toju, bendrauti.

10. ONA MACEIKAIT - ŠIPKUVIEN , Salakas.

Nepatikrintais duomenimis, j išdav partizan ryšinink . raist , kuriame jis buvo, atneš valgyti, ji d jo migdom j . Jinai buvo užverbuota. Kada užmigo, j areštavo...

11. EMILIJA VEDRICKAIT , Pasvalys.

Mano brolis j išvež sužeist po apsupties iš Drobiškio Kraujelio. Bet kur j išvež , tuo laiku nebuvo kalbama...

12. BRONIUS MAKNYNS, Utena.

Po susišaudymo pas Jarok , mes - vaikai ne kart buvom nu j paži r ti. Mat m išdaužytus langus. Aplink nam kas penki metrai gul ta kareivio. Kaip du partizanai gal jo prab gti pro tok maž tarp , man neaišku?..

13. EMILIJA BAL I NIEN , Indubaki kaimas, Utenos rajonas.

Žiem apie 4 valand nakties prad jo belsti virtuv s lang . Kol vyras apsireng , abu lango stiklai buvo išmušti. Gal jis apalpo? Prieš tai gird jau bals : " Šeimink - li, leisk... ". Kažkas lyg gird jo, kad sak s " Saldutiškio mokytojas..."Kai jo vid , liep lempos nedegti. Praš aprišti rank ...

14. JERONIMAS LAŠINSKAS, Prusokiškio kaimas, Utenos rajonas.

Pasigyd s Eglinskas, geguž s m nes buvo pas mane at j s, tur jo po paltu ginkl . Sve iavosi dvi dienas - šeštadien ir sekmadien ...

15. MINDAUGAS GIMŽAUSKAS, Ignalina.

Ripai i kaimo gyventojų Makavecko Kazio teigimu - Antanas Eglinskas buvo s žiningas Lietuvos patriotas. Buv s labai vikrus, protingas, energingas, teisingas partizanas. Daug kart saugumo gaudytas ir nepagautas...

16. DANIELIUS BAL I NAS, Šiauliai. T velis prisimena, kad akistatos metu, partizanas pasiraš kaire ranka.

17. KAZYS KRAUJALIS, Gaiveni kaimas, Utenos rajonas.

Kai Eglinskas pasveiko, 1951 m. vasar , gyveno m s miške. Skusdavau jam barzd , paklodavau rugiuose gult . Ištisas dienas su juo šnek davom... Kai mane išvež Sibiran 1951 m. spalio m nes , viskas nutr ko - nieko apie j nežinojau...

18. APOLONIJA KRAUJALYT , Pušaloto vienkiemis, Utenos rajonas - Vilnius . Kai sugr žau iš mokyklos, man pasak , kad yra sužeistas žmogus. Paži r jus, aš j pažinau - Eglinskas. Mamos jau buvo sutvarstytas. Nors, matyt, labai skaud jo, bet nedejavo. Mes r pinom s jo perrišimu ir vaistais.

19. BRON SAKALYT - ORLOVIEN , Vilkaviškis.

Didžiausias ir šviesiausias prisiminimas iš mokyklos - tai septintoji klas , kai mes, kaimo vaikai, patyr me tikr j mokym ne tik disciplin , bet ir gyvenime. Žinau tada nor josi ir mokytis, ir šokt, ir vaidinti, nes aukl tojas buvo lyg geroji f ja, kv pianti viskam. Vadov li nebuvo, tai Lietuvos istorij jis mums diktavo...

20. BRON LELEIVAIT - ABAKIEN . Šiauliai.

Mama praš paži r ti, ar jis Kraujelio neišvažiuos pastotis. Ir, tikrai, gr ždama iš klojimo, ma iau, kaip zovada iš Kraujelio kiemo išvažiavo roges. Pasirodo, tada išvež partizan ...

21. EUGENIJA POCI T - JANONIEN , pusseser . Šiauliai.

Kai su Cece Petriši naite aplank me Antan pas Štarus, prie Saldutiškio, jis buvo po sužeidimo. Bet gyvenimu nesiskund - nenor jo skaudinti t v , kurie sunkiai pergyveno. Jis suprato, kad aš visk perduosiu. Tur jo ginkl , sak si - gyvas nepasiduosiu. Perdavo kelet partizanišk nuotrauk parvežti t vams.

22. KAZYS BAL I NAS, Tauragnai, Utenos rajonas.

M s namai buvo kareivi apsupti, kai atb go m s kinkytas arkllys su rog se partizano kruvinu švarku. Daržin je parodysiu važel , kuriame kl p damas išvažiavo Eglinskas. Turiu išsaugoj s partizano palikt dirž ..

23. ELENA KLIMAVI I T , Indubaki kaimas, Utenos rajonas.

Kiek m s šeima nukent jo pertuos metus? Tuoj po karo Gaiveni kaime skrebai nušov m s pat v Livarausk . T velis buvo mir s 1934 m. O per t baisi j nakt nušov m s motin ...

24. MAKAVECKAS KAZYS, Ripai i kaimas, Utenos rajonas.

Apie partizan Eglinsk esu daug gird j s, bet jo gyvo nema iau, nes tuo metu buvau Sibire. Jis partizanavo su m s kaimo Juozu Bulika, vadinamu Kristumi. Žmon s kalb jo, kad j išdav m s kaimo gyventoja Veronika Maci levi i t , kuri su broliu Baliu gyveno prie kaimo kapini ...

25. ANTANAS AIDUKAS, Ripai i kaimas, Utenos rajonas.

Po karo slap s iaus prie nam . Buvau net m s kaimyno Rolkos Kazio bunkeryje. Bunkeris buvo rengtas prie klojimo . jimas iš klojimo - anga buvo užstumiami medžiu. Tame bunkeryje gal ir slapst si kiti partizanai, ir Eglinskas, kurio aš asmeniškai nepažinau...

26. EMILIJĄ KANAPIENYT , Saldutiškis.

Prie Rukš no klojimo buvo priišt as arkllys. Abu Rukš nus ilgai tard . Rukš nien labai išsigando d l s naus Algirdo, kuris tuo metu mok si Vilniuje. Mane praš ir aš važiavau Vilni , kad persp iau Algird . Nuo tardym ir baim s d l s naus Rukš nien išprot jo ir mir .

27. ANGEL BAL I NAIT - RYLIŠKIEN , Geniakalnio kaimas, Utenos rajonas. Už ryšius su partizanais mokytojas Vytautas Limanauskas buvo nuteistas 20 metams ir ištremtas Komi ATSR, Vorkut . Limanausk prieš 3...5 metus rod televizoriuje - filmuota Intoje. Limanausk sak , kad nori gr žti Lietuv ...

28. BRON GIMŽAUSKIEN , Kemešio kaimas, Utenos rajonas.

Mano vyro Juozo brol Jon teis už ryšius su partizanais 25 metams Sibiro apie 1951 metus. Kažkas išdav , kad at jo Saldutiškio skrebai, kaip žinodami, atitrauk stalo virš ir rado radijo aparat ...

29. JONAS LUNIUS, Mineiškiemio kaimas, Utenos rajonas.

Netoli m s sodybos, Kliuko pirtyje buvo po sužeidimo gydomas mokytojas partizanas Antanas Eglinskas. Mano sesuo Jul ir Jackevi i Onut maitino ir gyd partizan apie tris m nesius. O paskui t vas ratais j išvež Kiauneliškio miškus...

30. LEONAS KLIUKAS, Mineiškiemio kaimas, Utenos rajonas.

Anas jo už Lietuv - aš galv dedu! M s pirtyje buvo atitverta lentomis už palvieta su gultu partizanui. jimas - pro apa i pal ..

Pirtis buvo k renama, ant dur kabojo spyna, o tako pirt nebuvo. jimas pirt - pro priešpir io atsukam lent .

31. VERONIKA BLAŽIEN , Mineiškiemio kaimas, Utenos rajonas.

Anas buvo labai kvaras...

32. JONAS BLAŽYS, Mineiškiemio kaimas, Utenos rajonas.

Sužeist partizan atvež Vedrickas Antanas pas Petr Kirk , bet Kirka nesi m

gydyti. Atved pas mus. Eglinskas prašo - darykit rod ...

Partizan apav m t vo veilokais, sužeist rank aprišom motinos supl šyta suknele. Partizano visa dešin pus buvo papilta...

33. RINGELEVI IUS, Kirdeikiai, Utenos rajonas.

Už du išduotus ir žuvusius partizanus, žuvo abu Garbauskai... Va, kaip išeina: galva už galv ...

34. JONAS ALEKNA, Kirdeikiai, Utenos rajonas.

Buvau ryšininkas tarp partizano iš m s kaimo Alfonso Ma iulio / pravarde Žandariokas / ir Saldutiškio mokytojo Limanausko. Veždamas pien Saldutišk , užsukdavau Geniakaln ir palikdavau man perduot raštel .

35. VANDA ALEKNAITE - LAURINAVI IENE, Saldutiškis.

Par jom iš tardymo iš skrebyno su Onute Maceikaite. Ji pasak - pasimelskim, kad viskas gerai baigt si. Imdama maldaknyg iš emodano, buvusio po lova, pasteb jo po lov pasisl pus skreb . Tada skrebas v l mus nusivar miestelio skrebyn ...

36. ANGELE UŽENAITE - JAKSABOGIEN , Utena.

Kai Eglinskas su " Banga " band sudoroti Smelsori , tos pa ios dienos vakare pas mus at jo Rolk Maryt ir sak , kad mane kvie ia pas juos. Nu jau. Iš kama-ros at jo Eglinskas ir klausin jo, kas k kalba apie Smelsori . Sakiau, kad, atrodo, Smelsorius gyvas, o mokykla pilna skreb ir kareivi ...

37. JUOZAS GIMŽAUSKAS, Šiauliai.

Gaiveni kaime, Kraujali raiste man Eglinskas parod nuotrauk , kur jis su Teiši kunig seminarijos klieriko r bais...

38. ELEONORA AUGUTYT - ŠEPETIEN , Anykšiai.

Kai Eglinskas iš jo mišk , mokykl krat iš vis pusi . Mano vyras Petras Šepetys buvo mokyklos direktorius. Nuo 1951 m. Saldutiškio vidurin mokykla išleido pirm abiturient laid .

39. PAULINA GAIDELYT , Saldutiškis, Utenos rajonas.

Kartu su Eglinsku iš Indubaki apsupimo pab go nesužeistas partizanas " Lizdeika " - Stan nas Juozas iš Vidiški , nuo Ignalinos. Jis žuvo t pat kovo m nes , apsupus bunker Šiluos prie Kuktiški - 1951 m. kovo 22 d. - did j penktadien prieš šv. Velykas...

40. VYTAUTAS DEVEIKIS, Šiauliai.

Mane areštavo 1953 m. kovo 2 d. Buvau Vilniaus saugume, kai m s namus at jo Juozas Bulika ir t vui pasak : " Aš paimsiu j s radijo aparat " Rodina" - man jis reikalingesnis ". Tada jau Bulika vaikš iojo dienomis ir vienas.

Эти всеобщие инициативы и мероприятия:
 Исследованиями Латышевского дела начаты с допроса
 свидетелей: Эдлинского а потом допросы свидетелей:
 Липованского, Розина, Тихомировского и Овчинникова

Обстоятельства по делу Эдлинского.

Во время учебы в гимназии в гор. Скуодасе, Клайпедской области, которую я окончил в 1947 году, у меня была связь по окрестности ее посетителю в Швейцарии близ вичи земляники, так как свои письма я было решил посылать земляничной деятельностью. Но к концу окрестности гимназии, указанная земляничная была вконец а, следовательно, под зонта не могла осуществиться. В связи с этим и меня появилось недовольство и как-то к советской власти.

В 1947 году, как уже сказано раньше, на меня возложена учиться по первым и лично в действо специальности, я посетил учиться в Клайпедской гимназии и начал там я общаться с свидетелями: Вайноровски, Трапезникови и Овчинниковски как я тогда и узнал из разговора с ними они, как я являюсь антисоветским настроением и политическим. Поэтому, неоднократно собирали вместе, для обмена делами в связи антисоветскими взглядами и я читал им, ижевский у меня, были анти советского содержания, которые, еще будучи учеником Скуодасской гимназии я переписал в одного своего знакомого - Юозас Казиса. Обещая в связи с этим и ижевский у меня книжечка политический фронтис, я полагал под покровом спортивной ижевский, так как держать их под себе - боялся.

В конце 1948 года, по желанию, меня пригласили вайтис к нему, как он сказал, по одному важному делу, - свидетелем

Протокол дотроса

1951 года 27 декабря г.р. Виленко.
главным свидетелем след. чл. 118
мл. с.р. В. М. Косов допросен в качестве
свидетеля. Б. М. Мухоморова Козова с.

Козова 1897 года рождения, уро-
женца и жителя дер. Мухоморова,
Ильинского района, Вилен-
ской обл. Мухоморова, из кре-
стьян - середняков, колхозник,
самоуправной, с. Мухоморова.

В отношении свидетеля за дату допроса по-
казаний по ст. 95 УК РСФСР не предъявлено.

Вопрос: Я. А. Алейник
вопрос изъясняется на русском язы-
ке, УК свидетелем Б. М. Мухоморова Виленко
или хорошо.

Вопрос: Следственные органы имеют
данные, что 2 марта 1951 года
был совершено ранение
мл. банкиру Э. М. Мухоморова

Я. А. Алейник

Вопрос: Ранение и Ваш приход в банк
Э. М. Мухоморова?

Ответ: Нет, банкир Э. М. Мухоморова ко мне
ранение и не был чл. ответств. (на
моей лошади) никогда не захо-
дил. Он был чл. меня только
одни раз ранением когда
забрал лошадь. Ранение его

Я. А. Алейник

ANTANAS VAIČIUS

TELŠIŲ VYSKUPAS IR ~~KLAIPĖDOS AP. ADMINISTRATORIUS~~

~~35610 Telsiai, Skuodo 45~~
tel. tel. 51394, 51157

1996.07.29.

Didžiai Gerbiamas ir Mielas,

Kun. seminarijos Rektorius perdavė man Jūsų laišką dėl A.A. Antano Eglinsko. Deja, ir aš nieko daug negalėsiu Jums apie jį parašyti. Visi kun. seminarijos ir Kurijos archyvai išvežti, ir beveik nieko pas mus nelikę.

Aš mokiausi Skuodo gimnazijoje, tur būt viena klase aukščiau į Telšių kun. seminariją išvykau nebaigęs gimnazijos – į I liciejinį kursą. Vertime iš teismo bylos sakoma; Skuodo gimnaziją baigė 1947 metais, bet tada kun. seminariją Telšiuose jau buvo uždaryta, ir a.a. Antanas nebegalėjo joje mokytis (beje, jis to ir nesako). Ant foto nuotraukos a.a. Antanas atrodo kaip klierikas, bet tai gali būti ir ne klieriko uniforma. Aš pažinojau jo motinėlą ~~it~~ tais metais, kuriais jis buvo sušaudytas, dirbau Klaipėdoje kunigu. Niekad neužmiršiu, kaip jo mama atėjo pas mane ir papasakojo, kad jos Antanėlis žuvo (man kažkodėl atrodo, kad ji sakė, jog Suvalkioj žuvo kaip partizanas miške) ir prašė atlaikyti šv. Mišias. Nenumaldomas tada buvo motinos verksmas, ir nuoširdi mano malda už jį. Man didelė naujiena, kad jis žuvo ne miške, bet buvo nuteistas ir sušaudytas Vilniuje, panašiai kaip mūsų vyskupas Vincentas Borisevičius.

Gal būtų galima daugiau apie jį sužinoti? Gal yra likusių namiškių, artimųjų?

Geriausios sėkmės ir Dievo palaimos linkiu Jums kilnioje Jūsų veikloje.

+ Vyck. A. Vaičius

LIETUVOS ARCHYVŲ
GENERALINĖ DIREKCIJA

Mindaugo 8, 2600 Vilnius
Tel./Faks. 65 23 14

1994 05 24 Nr. 204
I ..... Nr. ....

p. D. Balčiūnui
Vytauto 138-9
5400 Šiauliai

Gerbiamas kolega,

dėkoju už Jūsų laišką ir nedelsiant atsakau į Jūsų klausimus.
Partizanų vadas Antanas Eglinskas - Margiais po suėmimo kalėjo
buvusio KGB kalėjime. Buvusio KGB archyvinių dokumentų saugykloje yra
jo tardymo byla, 2 tomai - Eglinskui Antanui, Antano s., gim. 1927 m.
Bylos Nr. 35720/3.

Byloje yra nuosprendis, kad A. Eglinskės teismo nuteistas mir-
ties bausme sušaudant 1952 m. kovo 10 d.

Byloje yra įrašas, kad nuosprendis įvykdytas 1952 m. liepos
11 d.

Su byla, pagal esančius normatyvinius dokumentus, gali susi-
pažinti A. Eglinsko šeimos nariai, arba jų įgalioti (notaro patvirtintu
įgaliojimu) asmenys.

Geros Jums kloties,
pagarbiai

Gediminas Vėgūnas
Gediminas Vėgūnas

TURINYS

ŽANGA	3
PIRMOJI ŽINIA	5
BIOGRAFIJA	5
VIENERI METAI SALDUTIŠKYJE	7
PASPARTIZANUS	9
PASKUTINIS M ŠIS	10
PAB GIMAS	11
SU MIMAS	13
PASKUTINIS TEISMAS	14
PABAIGAI	18
IŠTRAUKOS IŠ ATSIMINIM	20

Ba - 218

UDK 37(474.5)(091):929 Eglinskas

ISBN 9986 - 766 - 08 - 7

**D koju visiems atsiminim autoriams,
kaunie iui Algirdui Šalnai, šiaulietei
Jadvygai Petkevi ienei**

Viršelyje - mokytojas A.Eglinskas prie
Saldutiškio vidurinės mokyklos
1950m. Foto V.Kaušikaitis

Išleista autoriaus lėšomis

© - Danielius Bališas

® - Sidabrinis medis

SL 2196. 1997 05 22. Tiražas 200 egz. Kaina sutartinė.